THE MIGRATION EXODUS –THE CONTEXT OF THE FAMILY DESTRUCTURATION AND THE PSYCHO-EDUCATIONAL DESTABILIZATION OF THE CHILD

Emanuela Apostol
PhD Student, „Ion Creangă" University of Chișinău

Abstract:The current phenomenon of massive Romanian migration has led to the structural destabilization of the family, a context that explains the child's psychological, relational and school development disorders.

Keywords: migration, family, child, disorder, crisis

Schimbările majore socio-politice produse în ultimii ani s-au propagat spre toate compartimentele de organizare a vieții indivizilor (profesional, psihologic, educațional, etc.), ajungând, inevitabil, și în perimetrul configurării și funcționării familiei, aceasta trebuind să facă față provocărilor actuale prin procurarea și adoptarea de alternative care să-i asigure funcționalitatea. Iar una dintre variantele găsite pentru a compensa în zona deficitar pecuniară a fost să-și exercite funcția economică (în detrimentul celei de stabilitate și unitate familială) extinzându-și teritorial sfera ocupațional-profesională în afara granițelor țării, prin valorificarea oportunității oferită de permeabilizarea frontierelor.

Parametrii cantitavi, temporali, cauzal-determinativi sau regional-geografici ai fluxului migrațional românesc la care asistăm după 1989 au făcut obiectul de interes al multor studii și cercetări. Privind datele statistice și rezultatele cercetărilor derulate, se constată o tipologizare a migrației românești nu numai referitor la dimensiunea cantitativă, ci și prin raportare la caracteristici ale duratei, perioade și etape, gen, scopuri, oportunități și contexte social-politice. Din studiul raportărilor statistice oficiale asupra ponderii plecărilor în străinătate aflăm cifre alarmante care indică amploarea migrației românești din ultimii ani. Fenomenul a început în 1990, când s-au deschis frontierele, dar a luat amploare pe parcurs, remarcându-se două valuri semnificative: în 2002 odată cu eliminarea vizelor de intrare in spațiul Schengen pentru cetățenii românii și în 2007, prin aderarea României la UE. La nivelul anului 2014 se mai conturează încă un val prin obținerea dreptului la munca în orice stat UE fără necesitatea unui permis de muncă. Potrivit unui raport ONU[1] cu date până în 2015 privind migrația în lume, România ocupă locul 2 (după Siria) cu o rată a creșterii migrației de 7,3% pe an; același raport apreciază că 3,4 milioane de cetățeni români locuiesc în afara țării, aceștia reprezentând 17% din totalul populației țării. Cauzele acestor plecări masive au un pregnant conținut socio-economic-cultural: situația economică nefavorabilă, oboseala tranziției, dezamăgirea față de evoluția țării, lipsa speranței, accesul liber în spațiul comunitar, contagiunea socială dar și asemănarea culturală cu țările de destinație preferate de cei mai mulți dintre românii plecați (Spania, Italia, Franța).

Legat de aceste cifre, îngrijorător nu este doar fenomenul în sine, poate nici amploarea lui, ci faptul că o parte consistentă din acest flux migrațional sunt părinți ai căror copii au rămas acasă. Este vorba de copii de toate vârstele: de la câteva luni, până la adolescenți. Conform datelor ANPDCA[2] din Iunie 2017, peste 96 de mii de copii aveau cel

[1]Preluat de pe www.euractiv.ro
[2]Autoritatea Nationala pentru Protectia Drepturilor Copilului si Adoptie

BDD-A28305 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:04:00 UTC)

puțin un părinte plecat în străinătate, peste 18 mii fiind înregistrați cu **ambii** părinți plecați. Reprezentanții Organizației *Salvați Copiii*[3] consideră însă că numărul copiilor cu cel puțin un părinte plecat din țară este mult mai mare, apreciind această cifră la 250 de mii.

Hotărârea părinților de a pleca din țară este luată, de cele mai multe ori, destul de simplist, punându-se față în față doar alternativele *vizibile*: ori aici fără un loc de muncă sau cu loc de muncă temporar/slab motivant financiar, ori, cealaltă variantă sugerată prin exemplul oferit de către persoane din anturajul lor sau al cunoscuților (fenomen de contagiune socială): obținerea unui angajament în străinătate remunerat mult mai bine decât în cazul slujbelor autohtone.

Prezentându-și numai aceste opțiuni, fară a se insista serios și asupra consecințelor negative ulterioare, decizia, într-adevăr, nu pare deloc greu de luat. Avantajele și dezavantajele, chiar dacă sunt totuși analizate în prealabil, iau în considerare, deseori, doar diferențele materiale și condițiile de trai în alegerea uneia sau alteia dintre variantele locurilor de muncă sau de alegerea țării de destinație (în cazul când există mai multe asemenea opțiuni). Când se pune problema găsirii unei soluții în privința copiilor existenți, variantele luate în calcul sunt ori rămânerea acestora cu celalalt părinte, ori cu bunicii, cu rudele sau uneori chiar cu vecinii, în cazul în care ambii părinții decid să plece. În contrapondere, pentru a nu simți prea acut vinovăția „demisiei" parentale, apare inevitabil motivația (mai degrabă explicația justificativă): "*Plec/plecăm pentru a le asigura copiilor un viitor mai bun*!" Și, de cele mai multe ori, aceasta este o afirmație sinceră, netrucată, acceptată de toată lumea ca fiind consistentă, suficientă și necesară, inclusiv, pe moment, chiar și de către copii, aceștia derulându-și planuri de a avea multiple obiecte și facilități inaccesibile altfel.

Numai că rupturile din istoria biografică (pentru că, de fapt, despre așa ceva este vorba) a unității membrilor familiei sunt trăite intens distrucționist de către toate părțile implicate (părinți, copii, bunici), dar mai ales de către copii, aceștia resimțind puternic lipsa părinților și putând rămane profund marcați, de cele mai multe ori ireversibil. Ceea ce ei vor primi în schimbul decupajelor memoriei și istoriei familiale vor fi exaltări de moment în fața obiectelor surogat lucioase și poleite. Pe masură ce timpul trece, acestea, indiferent de cantitate, nu vor mai putea compensa dorul de părinți și golul imens prin care ei sunt nevoiți să bâjbâie, adaptându-se din mers (mai bine sau mai rău, mai ușor sau mai greu) la situații noi pentru care instinctul le spune că ar fi trebuit să aibă descifrarea doar prin codul protecției oferite de ambianța confortabilă a normalității relației părinte-copil aflați impreună, în proximitate fizică unul față de celălalt.

Imaginea tradițional convențională a familiei române a fost, și încă mai este, configurată definitoriu prin modelul ce presupune prezența fizică și relațiile strânse (afective, de protecție, de îndrumare, de ajutor etc.) dintre părinți și copii.

Acest model de circumscriere în universul fizic și psihologic familial al membrilor familiei este o formă de conservare a valorilor proprii, o soluție de apărare și de protecție față de exterior: riscuri, imprevizibil, necunoscut, ostilitate, violență. Aceste reprezentări strâns unionale s-au transmis sistematic intergenerațional (pe vertical), multiplicându-se la cvasitotalitatea familiilor (pe orizontal), ajungând astfel, în timp, să devină caracteristice poporului român, putând avansa chiar noțiunea de manieră paradigmatică de conviețuire. De remarcat că nu ne referim la închiderea și rigiditatea tradiționalistă veche, ci la confortul afectiv, protector, de iubire și stabilitate pe care il asigură familia unită.

Atunci când boom-ul acesta migrațional devastator se va diminua sau când fenomenul va fi corect gestionat, asumat, internalizat și acceptat prin găsirea și aplicarea mecanismelor de compensare și adaptare, vom ajunge să constatăm că bulversarea și devastarea interioară a acestor generații de părinți și copii au semnat această nouă formă de

[3]Conform articol din *m.adevarul.ro* la 28 Nov. 2017

BDD-A28305 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:04:00 UTC)

tranziție de la stabilitate protectivă la mobilitate (posibil) creativă; iar urmatoarele generații (oare a câta?) vor fi mult mai adaptate și adaptabile la nou, la neprevăzut, la succesiuni rapide de situații, vor fi capabile și pregătite să-și formeze și altfel urmașii, învățându-i să-și contureze armonios personalitatea nu doar în/din echilibru și stabilitate performantă, ci și prin formarea capacității de a valorifica cu noblețe și civilizațional oportunitățile, de a-și însuși norme, reguli și valori apreciind decizional corect și rapid, justețea și potențialul fiecăreia. Acest tip de schimbări produse la nivelul structurii de familie, îi provoacă pe copii să facă eforturi pentru a se putea plia rapid și eficient la solicitările impuse de noua situație, îi învață să dezvolte srategii adaptative pe care să le poată utiliza în orice confruntări viitoare. De aceea ne abținem de la a avansa vreo opinie în a prefera sau valoriza vreuna dintre aceste variante educativ-formative proprii uneia sau alteia dintre configurațiile familiale conturate anterior; pe de o parte: familia parinți-copii care locuiesc și trăiesc impreună, care își învață copiii să se adapteze la cerințele vieții în confortul atmosferei securizante de stabilitate, propunându-le copiilor să învețe, treptat, "din greșelile părinților" etc., sau, pe de altă parte, familia părinți-copii unde, dacă se impune, copiii (nu doar cei mari) pot pleca cu burse în străinătate sau la școli în alte localități unde vor locui și se vor gospodări singuri, ori părinții vor pleca profesional departe de copiii rămași acasă, lăsându-i să-și dezvolte propriile strategii de adaptare (perfecționate *văzând și făcând*), confruntându-se singuri, direct și brutal cu efortul, cu riscurile și cu provocările inerente ale vieții.

Este clar că am notat deliberat prin aceste două variante doar extremele manierei în care familia își poate educa și forma propriii copii. Ceea ce vrem să punctăm este faptul că s-a trecut **brusc** și într-o situație masivă de cazuri (atât de multe încât ne confruntăm deja cu un fenomen) de la existența primei variante la apariția celei de-a doua și că în situația aceasta de facto ar trebui intervenit urgent și profesionist pentru a contracara și diminua, pe cât posibil, efectele negative pe care le pot resimți copiii ai căror părinți au plecat la muncă în străinătate.

Nu apreciem că doar configurația clasic tradițională a familiei nucleare este conformă și că ar trebui/sau nu să rămână așa. Ba, dimpotrivă! Indiferent de ce și cum vede fiecare dincolo de exteriorul granițelor ce-i circumscriu familia: exterior ostil, incert, ambiguu, de evitat, necunoscut, ori atractiv, plin de speranță, provocator, bun de cucerit etc, așadar, indiferent de cum este perceput acest exterior, atitudinea de a sparge nucleul familial prin săgeți vectoriale din interior spre exterior (plecarea bruscă a părinților) sau invers (greutățile vieții care-i copleșesc, de exemplu), poate fi totuși un fenomen cu potențialitate adaptativ-formativă, o condiție de sacrificiu în slujba evoluției. Iar noi trebuie doar să investigăm faptul existent și consecințele sale asupra copilului, mai ales că acest fenomen se produce spontan, se derulează deja, el nefiind un experiment de masă profund nedeontologic.

Fenomenul de deschidere moderată a familiei este un pas care s-a mai făcut (odată cu urbanizarea, de exemplu), însă moderația era cuvântul de ordine, iar durata și distanțele care separau membrii familiei erau mult mai mici. Ceea ce este îngrijorător în situația actuală este, de fapt, bruschețea cu care s-a produs fenomenul, brutalitatea și amploarea lui, ajungându-se în multe cazuri, fără a exagera, la consecințe catastrofale în special pentru copii.

Chiar dacă nu *criza familiei* este în centrul interesului prezentei analize, ci drama copiilor rămași singuri (sau aproape singuri) acasă, va trebui totuși să ne raportăm și la acest concept pentru că, de fapt, la această criză se ajunge, sau de la ea pornesc multe consecințe nefaste pentru copil. Tema *crizei familiei* a fost pusă în discuție în special de către sociologi de fiecare dată când s-au produs transformări sau schimbări majore într-o societate. (Oare să fie familia instrumentul de măsură, mai ușor observabil, al șocurilor prin care trece o societate?) Ne referim la etapele de industrializare, urbanizare, era tehnologiilor – când familia (nucleară) a "reacționat" de fiecare dată. Și tot de fiecare dată s-au analizat perspectivele familiei în contextele nou apărute.

BDD-A28305 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:04:00 UTC)

Modelul românesc de conviețuire conservă, în general, tendința pentru tipul de familie legal constituită și puternic coezivă, aceasta reprezentând una dintre cele mai importante valori ale românilor și sprijinul de bază al vieții lor: "[În România] *atașamentul față de familie rămâne foarte ridicat, acesta ocupând primul loc în ierarhia de valori și fiind domeniul carecontinuă să ofere indivizilor cea mai mare satisfacție*"[4].

Rămași acasă fără unul/ambii părinți, copiii devin odată în plus vulnerabili, prin fragilitatea vârstei lor (ceea ce presupune, între altele, procese și funcții psihice în curs de dezvoltare), ei trebuind să se confrunte, mai întâi, cu înțelegerea mai mult sau mai puțin corectă a ceea ce li se întâmplă, apoi să realizeze cu adevărat șocul ruperii familiei, trăind puternic consecințele psihice dramatice ale suferinței pe care o traversează. Observăm cum presiunile dinspre exterior și din interiorul copilului se împletesc succesiv sau simultan, prinzându-l pe acesta intr-un spațiu din ce in ce mai sufocant: mai întâi din exterior (când familia se scindează), ceea ce poate determina trăiri negative intense (trauma, tulburări emoționale, tulburări de limbaj) care se pot răsfrânge nefavorabil spre un nou aspect observabil la exterior: viața școlară (performanțe școlare scăzute, eșec școlar, abandon școlar); toate acestea, la rândul lor, pot afecta iarăși interiorul copilului (încredere în sine scăzută, descurajare, apar sentimentele de inferioritate cu tot cortegiul lor nefast de trăiri); urmează inevitabil un nou ricoșeu negativ spre exterior: aderarea la grupuri și anturaje dubioase sau dimpotrivă, atitudine defensivă, suspiciune exagerată față de ceilalți, infantilizare accentuată. Și probabil spirala ar mai putea continua în împletirea lanțului dublu cauzal exterior-interior. Nici nu mai este necesar a demonstra existența sau previzibilitatea acestor consecințe. Sunt de notorietate și din abundență cazurile prezentate prin campaniile mass-media, cunoaștem și vedem în jurul nostru sau în școli copii cu unul sau ambii părinți plecați la muncă în străinătate. Unele cazuri sunt de-a dreptul dramatice! [5]

Chiar dacă modul de conviețuire cunoscut al familiei românești este, prin tradiție, cel de unitate si coeziune între părinți și copii, acest spirit fiind transmis intergenerațional și dezvoltându-se aproape instinctiv după atâtea și atâtea generații, totuși, aproape paradoxal, sau poate tocmai de aceea[6], la prima oportunitate apărută (ce-i drept, în condiții de precaritate economică, ambiguitate politică, fluctuații interminabile în sfera decizională instructiv-educativă, lipsa perspectivei imediate ori pe termen lung) părinții aleg să-și caute locuri de muncă în străinatate, această moștenită coeziune și unitate intrafamilială rupându-se brusc, cel puțin la nivel fizic. Iar *marginile* rămase libere vor căuta instinctiv un nou suport de sprijin! Părinții se pot refugia în muncă, dar și în alte variante mai puțin dorite: refacerea familiei alături de alt partener, alcool, depresie etc. Iar copiii pot ajunge să-și conserve sau să-și dezvolte abnegația în activitatea lor școlară sau in unele pasiuni[7], dar pot ajunge să-și găsească și alte modalități de eliberare a presiunii: manifestarea unor simptome psihoemoționale, dezinteresul pentru activitățile școlare sau chiar abandonul școlar, aderarea la anturaje dubioase, (auto)agresivitate, violență etc. Înțelepciunea, hazardul sau alternativele propuse/impuse de școală/stat (prin programe bine alese, gândite și aplicate) vor putea atașa la aceste *margini* fluturânde ale familiei separate (în special la *marginea* unde se află copiii), mai întâi niște *ventuze cicatriceale* prin ședințe de consiliere psihologică/psihoterapie, în paralel cu monitorizarea permanentă a cazurilor deosebite, apoi, de exemplu, prin integrarea copiilor în activități școlare și extrașcolare, prin înțelegere empatică, bunăvoință, încurajare

[4] Raluca Popescu, *Introducere în sociologia familiei. Familia românească în societatea contemporană*, Iași, Ed. Polirom, 2009, pag. 102
[5] În mass-media se vehiculează pentru acești copii denumirea de *orfanii albi.*
[6] *Paradoxal*- pentru că ei, părinții, aleg varianta separării; *tocmai de aceea*- pentru că o fac cu titlu de sacrificiu în binele viitor al copiilor, al familiei.
[7] Un eventual exces de zel (pentru a nu-și dezamăgi părinții), poate fi interpretat și ca o modallitate (semnal!) de a-și contracara eventualele sentimente prin care se învinovățesc de plecarea lor.

BDD-A28305 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:04:00 UTC)

și, de ce nu, mai ales prin dragoste. Astfel, vor fi șanse foarte mari ca traseul lor psiho-afectiv, caracterial, social și ulterior cel profesional și familial (viitoarea lor familie) să se insereze corect și fără urmări negative majore.

Gândind și apreciind plastic familia ca pe un creuzet afectiv și educativ unde se contopesc ingredientele necesare formării progresive a reperelor pe care copiii le vor asimila și prelucra și prin care ulterior se vor proiecta către exterior și căte viitor, atunci vom înțelege mai profund și mai exact importanța ingredientelor care se pun în acest *creuzet*, importanța momentului când trebuie puse dar mai ales importanța existenței creuzetului. Produsul sau rezultatul obținut este consecința numărului corect și complet de *ingrediente*, a calității lor și a momentului când acestea au fost puse.

Destabilizată puternic prin aceste fracturi structurale, familia (și în același timp și ideea de familie tradițională), prin demascarea conjuncturală actuală, își face vizibile neputințele flexibilizării rapide și necesar adaptative la contextul prezent. Acestea sunt limitele și neajunsurile inerției ce încă se mențin din fosta societate, ca urmare a impunerii izolării și delimitărilor clare în nuclee societale foarte ferm de condus, dintr-un conservatorism rigid care nu permeabiliza schimburile cu societățile din afara granițelor teritoriale (sau o autoimpunere din partea familiei a maximei coeziuni interne, ca una dintre puținele alternative de păstrare a propriei identități, contraatac la inimaginabilele imixtiuni în intimitatea sa din partea statului de atunci). Inerția de care vorbim nu numai că ne-a încetinit ritmul propriu de dezvoltare firească, îngreunându-ne intrarea într-o cadență de ansamblu comunitar, dar s-a alimentat din neajunsurile tranziției și s-a transformat într-un nou recul care alimentează energetic haosul și hazardul ce dirijează opțiunile persoanelor prin inversarea aprecierii valorilor. Astfel, familia românească se regăsește poziționată brusc la întretăierea dintre tradițional și modern, între valori autentice și false valori, cu un sprijin formal, inconstant sau destul de îndoielnic din partea instituțiilor statului, oarecum dezorientată și nepregătită autentic și adecvat pentru noile provocări. Nu este foarte de mirare că alege uneori calea spre a se realiza material[8] în detrimentul îndepărtării de ceilalți membri ai familiei sale (sacrifică tradițională coeziune de familie, iar tocmai acest tip tradițional de familie, care nu a avut timp să se mai tempereze și în care se găsesc transgenerațional și copiii săi, nu îi ajută pe aceștia din urmă să faca față separării brutale și îndelungate de părinți).

La nivel intim și precoce procesul formativ al copilului se bazează esențialmente pe existența prezenței nemijlocite a părinților și pe acuratețea relațiilor cu aceștia în dublu sens. Orice denaturare, modificare, lipsă sau adăugire nefirească poate fi percepută ca o mutație ce se infiltrează în rădăcina și seva formării copilului.

Paradoxal, intențiile bune ale părinților, acest veritabil efort de a pleca (himeric uneori) în căutarea de slujbe mai bine plătite în străinătate, departe de copiii lor, pot duce la consecințe dramatice, ireparabile pentru viitorul propriilor copii. Acest fenomen a luat

[8] "[…] Modul în care se constituie orientările de valoare ale indivizilor, stilurile lor de viață, preferințele lor depind de mediul socioeconomic în care evoluează. Inglehart avansează două explicații pentru modul în care se structurează valorile – cea a *rarității* și cea a *socializării.* Astfel, indivizii tind, prin natura lor, să acorde prioritate lucrurilor care sunt *rare*. În societățile sărace, acestea vizează chiar nevoile de bază, iar în societățile dezvoltate (abundente din punct de vedere material) vizează mai degrabă nevoile superioare. Explicația socializării susține că valorile indivizilor […] depind de condițiile socioeconomice din perioada socializării lor primare. Oamenii care au crescut și s-au format intr-o abundență a bunurilor vor tinde să manifeste mai degrabă nevoi superioare [...] (nonmateriale, expresive) [...] valori ale autoexprimării, autorealizării [...] în contrast cu valorile supraviețuirii, ale orientării către satisfacerea nevoilor de bază [...]. Folosind scala clasică a lui Inglehart, România se plasează în grupul societăților europene cu un materialism ridicat, alături de celelalte țări fost comuniste**."** În: Raluca Popescu, *Introducere în sociologia familiei. Familia românească în societatea contemporană*, Iași, Ed. Polirom, 2009, pp. 78, 79.

BDD-A28305 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:04:00 UTC)

amploare creând dinamici sociale care divizează și destabilizează vechile tipare și repere construite, asamblate și perfecționate timp de generații.

În *Educație și frontiere sociale* analiza pe care o fac autorii referindu-se la *frontierele sociale*[9] ne oferă un punct de vedere pe care l-am putea integra în sprijinul analizei noastre, înțelegând astfel mai clar și mai complet delimitările angrenajului în care funcționează *mecanismul de lucru* al familiei:

> ”Problematica frontierelor sociale apare […] cu o triplă dimensiune. Prima este cea a pozițiilor ocupate în momentul de față în spațiul social și geografic, care exprimă sensul traiectoriilor individuale și familiale, precum și atașamentul față de diverse rețele de sociabilități și grupuri de apartenență. A doua este cea a raporturilor intergenerațională – cu problema moștenirii și transmiterii -, a distanței dintre originea socială (părinți) și nivelul aspirațiilor (pentru copii), a investiției educaționale și a schimbărilor intervenite între educația primită și educația dată. Cea de-a treia dimensiune privește diferențele față de celelalte grupuri și clase în ordinea valorilor și a eticii care permit să se afirme existența unui etos de clasă. […] Rolul protector al frontierelor sociale [este] esențial. Aceste frontiere nu sunt bariere: păstrate deschise, ele permit reglarea schimburilor dintre cele două părți”[10].

Înțelegem că aceste frontiere sociale existente ar trebui, în cadrul rolului lor protector și permeabil, să aibă și un rol de filtrare la nivelul schimburilor și schimbărilor inerente ce se petrec. Și această capacitate de filtrare adecvată ideii de evoluție poate veni de la tradiție, de la educație, de la cultură, de la norme.

Trecerea **rapidă**, în nici două decenii, de la o societate tradiționalistă, etanșeizată teritorial (și nu numai), către o formă tranzitorie destul de permeabilă și alambicată și apoi continuându-se după 2007 cu o deschidere aproape completă - a bulversat (nu a flexibilizat) marja de siguranță în care funcționau frontierele sociale.

Este foarte bine că societatea a făcut aceste salturi, numai că ritmului alert în care s-a trecut de la un sistem la altul nu i s-au contrapus măsuri și pârghii real adaptative la noul context resimțit ca destabilizator. Neanticipându-se nici consecințele, prin urmare nu s-au putut crea la timp nici mecanismele de susținere, de contracarare a efectelor negative pe termen scurt dar mai ales a acelora pe termen mediu și lung. Fenomenul migrațional, chiar dacă este un efect al transformărilor și prefacerilor societății, el nu este una dintre consecințele la care ne referim, și nici amploarea debitului său. El, împreună cu non-intervenția sau precaritatea măsurilor, reprezintă mai degrabă cauza situației de suferință psihologică (și urmările sale) în care se află acei mulți copii rămași singuri sau aproape singuri. Acesta este faptul la care ne referim și asupra căruia dorim să atragem atenția, evidențiindu-l.

Cunoașterea corectă a amplorii pe care a luat-o această buclă a mobilității masive de indivizi/părinți plecați peste graniță pentru timp îndelungat și ai căror copii au ramas acasă, trebuie, cu necesitate, să fie recunoscută, înțeleasă și asumată pentru a putea cu adevărat construi programe eficiente de intervenție. În legătură cu consecințele acestui fenomen asupra copilului, chiar dacă acestea nu au putut fi anticipate din timp, este vital ca măcar după producerea lor sa fie constatate, analizate, contracarate și ameliorate/diminuate.

---

[9] „*Frontiera* [socială] *este un instrument al ordinii sociale: ea separă și organizează contactele dintre categorii, grupuri sau clase ierarhizate. În același timp, frontiera este un mecanism care participă la construcția identității acestor grupuri sau clase, obiectivându-le și «naturalizându-le» proprietățile specifice, înscrise în ordini simbolice, morale sau culturale*”. În: Mihai Dinu Gheorghiu, Monique de Saint Martin, *Educație și frontiere sociale*, Iași, Ed. Polirom, 2011, p. 33

[10] Ibidem, pp. 116, 118

BDD-A28305 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:04:00 UTC)

Accentuarea mobilității profesionale și geografice a părinților creează un spațiu gol în formarea bazei constitutive și definitorii a copilului, loc unde ar trebui să se infiltreze statul, cât mai rapid și cât mai ferm cu putință, delegând funcțiile educative vacante către instituțiile sociale, școlare și preșcolare abilitate. Nu pledăm pentru un stat social, dar statul este cel care are obligația de a asigura condițiile pntru realizarea potențialului maxim de dezvoltare a fiecărui copil. Amploarea situației-fenomen a copiilor rămași singuri și gravitatea consecințelor pe care aceștia le suportă, impun grabnic luarea de măsuri organizate, clare, țintite pe scopuri și corect aplicate. Intervențiile punctuale au rezolvat doar situațiile punctuale. De aceea este nevoie de o viziune unitară asupra acțiunilor, activităților și serviciilor orientate spre promovarea și implementarea de strategii care să asambleze programe coerente și funcționale, inclusiv parteneriate intersectoriale (educație, sănătate, asistență socială/protecția copilului, justiție, etc.). În lipsa unui program național integrat și coerent, aceste separări brutale și îndelungate dintre părinți și copiii lor ar putea compromite destul de serios dezvoltarea acestor generații de copii și, probabil, prin menținerea acestor disfuncționalități, ele se vor prelungi și spre generații viitoare.

BIBLIOGRAPHY

BONCHIȘ, Elena (coord.), *Familia și rolul ei în educarea copiilor*, Iași, Editura Polirom, 2011.
BRAZELTON, T. Berry, GREENSPAN, Stanley I., *Nevoile esențiale ale copiilor*, traducere de Mihaela Negrilă, Editura Trei, colecția „Psihologia pentru toți", București, 2013.
DOLTO, Françoise, *Despre copilărie, cu Françoise Dolto*, traducere din franceză de Cristina-Livia Vasilescu, București, Editura Philobia, 2016.
GHEORGHIU, Mihai Dinu, SAINT-MARTIN (de), Monique (coord.), MONTVALON (de), Bénédicte, *Educație și frontiere sociale.Franța, România, Brazilia, Suedia*, traducere de Dinu Adam, Iași, Editura Polirom, 2011.
MITROFAN, Iolanda, CIUPERCĂ, Cristian, *Incursiune în psihosociologia și psihosexologia familiei*, București, Editura Edit Press Mihaela S.R.L, 1998.
MONTESSORI, Maria, *Descoperirea copilului*, studiu introductiv, tabel cronologic, note și comentarii de I. Sulea-Firu, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1977.
MUNTEANU, Ana, *Adopția și atașamentul copiilor separați de părinții biologici*, Iași, Editura Polirom, 2013.
POPESCU, Raluca, *Introducere în sociologia familiei. Familia românească în societatea contemporană*, Iași, Editura Polirom, 2009.
SANDU, Dumitru, *Lumile sociale ale migrației românești*, Iași, Editura Polirom, 2010.
STĂNCIULESCU, Elisabeta, *Sociologia educației familiale*, Volumul II, *Familie și educație în societatea românească*, Iași, Editura Polirom, 1998.
WINNICOTT, Donald W., *Copilul, familia și lumea exterioară*, traducere de Nicoleta Dascălu, Editura Trei, colecția „Psihologia pentru toți", București, 2013.

BDD-A28305 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:04:00 UTC)